

SLOVENSKI NAROD: MEDSTAVA KOT PRVINA ZAČETKOV SLOVENSKEGA POROČEVALSKEGA STILA**

Povzetek. V prispevku obravnavamo medstavo kot tehniko gradnje besedil. Na gradivu 253 medstav in še dodatnih 121 nadpovednih medstav, izpisanih s popolnim izpisom iz 30 številk Slovenskega naroda iz let 1873, 1893, 1913 in 1933, smo opravili skladijsko, pravopisno in vsebinsko analizo. Ugotovili smo, da izmed dveh skladijskih oblik (pristave in izpostave) prevladujejo pristave ter da so te v približno polovici primerov označene z vejico. Po vsebini so skoraj tri četrtine medstav metabesedilne. Vsekakor pa se je potrdilo, da je medstava značilnost poročevalskih besedil že vse od začetkov te zvrsti na Slovenskem.

Ključni pojmi: medstava, parenteza, vrinjeni stavek, ločilo, skladnja, diskurz, metabesedilnost

Uvod

Poročevalstvo kot del publicistične jezikovne zvrsti (Korošec, 1987: 137; Kalin Golob, 2003: 47) ima svoj začetek v prvih slovenskih dnevnikih (Kalin Golob, 2003: 62). Tomo Korošec (1976: 106) je kot razlog za to, da se je poročevalstvo sploh razvilo, prepoznal dve zunajjezikovni okoliščini: (a) vsakodnevno pisanje o podobnih ali ponavljajočih se situacijah in (b) časovno stisko (gl. tudi Kalin Golob, 2003: 44–45, 63–64). Obe ti okoliščini sta zahtevali prilagoditev jezika novi vlogi, ki sta bili za slovenščino prvič izpolnjeni z dnevnim izdajanjem časopisa *Slovenski narod* (1868–1943).

Slovenski narod, ki je najprej izhajal trikrat na teden ter je nato v letu 1873 postal dnevnik, je že izkazoval nekatere značilnosti poročevalskega stila, seveda pa še ne vseh danes razpoznanih. Med prve, torej za *Slovenski narod* že značilne, npr. sodijo, kot je ugotovila Monika Kalin Golob (2003: 100–128), sklicevalni avtomatizmi z osrednjim glagolom *poročati* ter besedno in morfemsko izražanje nezanesljivosti dogodka (*bojda, baje, menda* idr.; *naj bi + deležnik -l*).

V prispevku nas bo zanimala še ena značilnost poročevalskega stila, do sedaj ugotovljena le na gradivu sodobnega pisnega poročevalstva, in sicer

* Dr. Nataša Logar, docentka, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, Slovenija.

** Izvirni znanstveni članek.

gradnja besedila, kakršno v pokončnem tisku ponazarja naslednji zgled iz *Slovenskega naroda*:

je edini on zahteval (menda je že vedel zakaj) *dr. Kluna za poslanca* (Slovenski narod, 8. 10. 1873: 1).

Gre za značilnost, ki jo je v slovenskem poročevalstvu prvi opazoval Korošec (1998: 280–299) in jo takrat tudi poimenoval s tukajšnjim naslovnim terminom: *medstava*. Za Korošcem jo je v svojo obširnejšo analizo parentez zajela še Branka Vičar (2011).

Po Korošču gre pri medstavi za »*poseben postopek pri konstruiranju povedi ali celo širšega besedila, za vrivanje, pri katerem se organski potek govorne verige prekinja z vrinjeno enoto, ki izhaja iz druge ravnine*« (Korošec, 1998: 280). Avtor je v svojem gradivu našel številno in raznovrstno uporabo te tehnike (Korošec, 1998: 281) ter ocenil, da je v umetnostnih besedilih redka, v strokovnih besedilih pogostejša, v časopisnem poročevalstvu pa najpogostejša (Korošec, 1998: 283). Izhajajoč iz skladišne značilnosti, tj. dejstva, da gre za enoto z druge ravnine – ali pa ne, je medstavo še dalje ločil na pristavo in izpostavo (več gl. naprej).

Tudi Vičar (2011) je potrdila pogostost medstave (kot dela parentez) v novinarskem diskurzu, pri čemer je parentezo razumela kot »*sredstvo vzporednega izražanja večnivojskih informacij v diskurzu*« (Vičar, 2011: 153), uresničevanje parentez pa je prepoznavala na metanivoju tekočega diskurza, torej kot pojav, ki »*kot sredstvo navajanja, kvalificiranja, organiziranja, pojasnjevanja ali vrednotenja teče vzporedno s propozicijskim diskurzom*« (Vičar, 2011: 153).

Kljub temu, da sta omenjena raziskovalca uporabljala različna termina, da sta izhajala iz različnih teoretičnih pristopov (skladišnsko-besediloslovnega in diskurzivnega) ter da sta njuni razumevanji pojava le deloma prekrivni, je ugotovitve Korošca in Vičar mogoče povezati, predvsem pa je mogoče – in nujno – iz njunih ugotovitev izhajati, zato se bomo v nadaljevanju prispevka nanju še večkrat sklicevali. Naš cilj pa je tamkajšnja spoznanja nadgraditi, in sicer z naslednjim:

- a. Skušali bomo ugotoviti, v kolikšni meri je medstava kot izrazita značilnost sodobnega poročevalskega stila že tudi del njegovih začetkov, tj. besedil, objavljenih v *Slovenskem narodu* po letu 1873.
- b. Zanimalo nas bo še, ali se tam in takrat pojavljata že tudi obe obliki medstave (pristava, izpostava), kako pogosta je ena in kako pogosta je druga ter kakšni sta skladišnsko, dalje pa še, kako je medstava zaznamovana z ločili in kaj prinaša po vsebini.

Naša raziskava bo izhodiščno formalistična, se pravi, da bo sledila Koroščevemu pristopu, vendar pa bomo pri razumevanju koncepta

medstave gradivno nekoliko širši kot omenjeni avtor, kar bomo natančneje pojasnili v razdelku 2. Obenem bomo k vsebinski členitvi medstav pritegnili še spoznanja diskurzivnega pristopa, ki ga je ob zgoraj omenjeni avtorici in izrazito v povezavi z metabesedilnimi sredstvi pri nas poglobila predvsem Agnes Pisanski Peterlin (2002; 2007; 2017).

Medstava kot pravopisni, slovnični, besedilni in diskurzivni pojav

Medstava, parenteza, vrinjeni stavek ...

Poimenovalno zadrego v zvezi s pojavom, ki ga obravnavamo, dobro povzemata že Korošec (1998: 280–282) in Vičar (2011: 20–30). Pri tem se navezujeta na preteklo pravopisno in slovnično slovenistično literaturo; Vičar celo vse do Pohlínove slovnice iz leta 1768.

Kot smo že omenili, je Korošec k pojavom, ki jih »*tradicionalno štejemo k vrinjenim stavkom*« (1998: 280) – in so bili kot taki predvsem predmet pravopisne in slovnične (tj. skladske) obravnave – pristopil besediloslovno. Po Koroščevi razlagi je tako enoto med pomišljajema, kakršno ponazarja zgled iz tukajšnjega Uvoda, treba razumeti na naslednji način (Korošec, 1998: 283): avtor besedila (v našem zgledu poročevalec *Slovenskega naroda*) je govorni niz na določenem mestu prekinil s signalom (pomišljajem, ali bolje, kot meni Korošec, in sicer zato, da bi problematiko ločil od pravopisne: vmesnikom); sledil je nato zapis dodatne vsebine, ki jo je drugi signal zaključil. Po tem signalu je avtor besedilo nadaljeval spet tam, kjer ga je pri prvem signalu zapustil. Medstava je torej po Korošču skladsko-besedilni pojav (pa tudi stilni), pri čemer ima – kot smo že nakazali – dve obliki: *pristavo* in *izpostavo* (Korošec, 1998: 282–287). *Pristavo* ponazarja uvodni zgled. Zanj je značilno, da je vrinjena z druge skladske ravnine, zaradi česar so vmesniki (pomišljaji, vejice ali oklepaji, v skladu z zadnjim pravopisom bi bile možne tudi dvojne tri pike) pri pristavi obvezni; medtem ko je izpostava z iste skladske ravnine in poteka govorne verige ne zmoti – dejstvo, da gre za izpostavo, je torej posledica avtorjeve odločitve, da bo del besedila vidno poudaril,¹ kot npr. v spodnjem zgledu iz *Slovenskega naroda*:

se je hvalila, da je, kljub svojemu trcijalskemu stanu, spočela in da bo novinarsko dete rodila /.../ (Slovenski narod, 2. 10. 1873: 4).

Drugače kot Korošec, vendar pa iz enakega razloga, tj. zaradi neustreznosti termina *vrinjeni stavek* ali *vrivek*, se je Vičar (2011) odločila, da bo za konstrukcije tipa (zgled je njen)

¹ *Seveda tudi slušno: nižji register, hitrejši govor (Toporišič, 1982: 194; 1992: 355–356).*

Politiki – v tem so si res vsi politiki, vlade in stranke podobni – so obsedeni z odpiranjem /.../ (Vičar, 2011: 106)

uporabljala termin parenteza, in sicer s pojasnilom, da

poimenovanje vrinjeni stavek, kot se pojav imenuje v slovenističnem jezikoslovnem izročilu, izraža opredelitev z nivoja skladijske ravnine, torej za obravnavo na diskurzivnem nivoju ne zadostuje. V slovenski jezikoslovni literaturi se pojavlja tudi termin vrivek, ki prav tako predstavlja slovnični vidik obravnave. Kot dokazujem v raziskavi, poimenovanje za obravnavo na ravni diskurza ni primerno, saj se parenteza kot metanivo v tekoči diskurz ne vriva, ampak teče vzporedno z njim. (Vičar, 2011: 12)

Odločitev avtorice je smiselna, z vidika diskurzivne obravnave bi bila ustrezna tudi vpeljava termina *vzporedni izrek*, ki ga predlaga v zaključku svoje knjige (Vičar, 2011: 159), a kot je sama zapisala, ta ne bi bil ustrezen za druge pristope k obravnavi tega pojava.

Kot je razvidno iz naslova prispevka, bomo tu ostali pri poimenovanju medstava ter znotraj nje ločenih pristavi in izpostavi; le v delih, kjer bo zaradi navezave na diskurzivna spoznanja to bolj ustrezno, bomo temu pristopu sledili tudi terminološko.

Medstava v slovenskih slovnica in pravopisih

Iz Vičar (2009; 2011: 20–30) je mogoče povzeti, da je o medstavljenosti kot značilnosti pisnih besedil pri nas v slovnici prvi pisal Pohlin (1768). Pohlin pojava še ni posebej poimenoval, ga je pa že umestil v poglavje o ločilih. Tam – natančneje v delih, kjer avtorji pišejo o rabi oklepaja – ostaja obravnava medstave tudi v Zagajškovi (1791), Vodnikovi (1811), Dajnkovi (1824), Malavašičevi (1849), Janežičevi (1863) in Praprotnikovi (1869) slovnici. Poimenovanje *vrinjeni stavek* je prvi uporabil Anton Breznik (1916), za njim pa so ga ohranili še vsi nadaljnji slovničarji; pri čemer je pri Brezniku ter v slovnica iz let 1947 in 1956 (Bajec, Kolarič, Rupel) medstava obravnavana na dveh mestih: pri pravopisnih določilih o vejici in pomišljaju ter v poglavju o skladnji. Medtem ko v zadnji Slovenski slovnici (Toporišič, 2000) avtor

znotraj razširjenega poglavja o upovedovanju širše zajame tudi nekatere izmed vlog parenteze. Ker pojav obravnava s skladijskega vidika, ki je tradicionalno-formalno omejen s povedjo, ne govori o komunikacijskih vlogah, ampak o modifikacijah (določitvah) pomenske podstave

povedi, /in sicer/ v okviru gotovostne določitve /.../ /in/ v okviru čustvene obarvanosti povedi. (Vičar, 2011: 24)

V drugi vrsti kodifikacijskih priročnikov, v pravopisih, se je obravnava medstave ravnala po vzporednih slovničnih obravnavah (Vičar, 2011: 24). Podrobneje se zato velja ustaviti le pri obeh tovrstnih delih, ki sodita v čas, iz katerega bomo zajeli vzorec besedil: pri Levčevem in Breznikovem pravopisu.

Fran Levec medstavo v današnjem pomenu obravnava na vseh treh pravopisno predvidljivih mestih: pri vejici, pomišljaju in oklepaju (Levec, 1899: 107, 114–115, 119). Povsod piše o *vgozdenih stavkih* in jih pri vejici ponazarja npr. z naslednjima povedma: »*Bo, mislim, pisemce za te.*« – »*Če se postavimo na noge, to Vam pravim, potlej bo svet vedel, kaj smo Bohinjci.*« Sem daje tudi zglede za premi govor tipa: »*Nihče,*« je rekel Sokrat Krezu, »*se pred smrtjo ne more srečen imenovati.*« Tudi pri pomišljaju Levec podaja več zgledov in tudi vsi ti so skladni z današnjim razumevanjem medstave, oz. če smo natančni: vsi sodijo med pristave, npr.: »*Naši mladi pesniki – o starih tu ne govorimo – preveč zanemarjajo obliko.*« Levec (115) posebej opozarja, da je pomišljaj pri ločevanju vgozdenega stavka močnejši od vejice in da se včasih v takih primerih namesto pomišljaja piše tudi oklepaj.

Tudi Breznik (1920: 24, 28) umešča obravnavo medstave k vejici in pomišljaju, medtem ko poglavja o oklepaju v tem pravopisu ni. Pri vejici medstavo poimenuje »*vrinjeni, vmesni ali skrajšani stavki v celotnem stavku*« in jih med drugim ponazarja z: »*Jurko pa, ne bodi len, je pobral kost golenico in jim je mlatil rebra, da je kar treskalo. – Res prete, da bi tako ne, državljonom še večji davki.*« Pri pomišljaju je Breznik krajši in določa le, da pomišljaj »*loči vrinjeni stavek od celotnega stavka*« (Breznik, 1920: 28), ter pravilo ponazarja z dvema povedma (danes bi ju spet ožje opredelili kot pristavni): »*Komaj je zatisnil oči – človek bi mislil, da je minila le minuta – se je zbudil in dan je bil. – Bog ne bo udaril samo tebe, ki kazen zaslužiš – da bi tako ne! – ampak vso hišo.*«

Iz obravnave vgozdenih ali vrinjenih stavkov v Levčevem in Breznikovem pravopisu je torej mogoče sklepati, da je bila konec 19. stoletja medstava ustaljena in normativno urejena prvina pisne slovenščine. Ponovimo pa lahko, da vsi zgledi tako pri Levcu kot pri Brezniku ponazarjajo pristavo, ne pa tudi izpostavo.

Medstava po vsebini

Korošec (1998: 280–281) pretežno po Šmilauerju (1976: 401) povzema, da medstava v vsebinskem smislu dodaja kako podrobnost; kaj pojasnjuje; izraža govorčev odnos do vsebine; razmišlja o pravilnosti podatka ali izraza;

se sklicuje na naslovnikovo izkustvo ali naslovnika k čemu poziva ter se sploh k naslovniku tako ali drugače obrača.

V delu, ki se nanaša na naslovnika, sega našeta vsebina medstavljenih prvin na področje, ki ga je funkcijsko jezikoslovje poimenovalo z izrazom *metabesedilnost*.² Peterlin Pisanski (2017: 10) bistvo tega področja povzema z naslednjim: »Koncept metabesedilnosti /.../ opisuje tiste dele besedila, ki k vsebini besedila ne prispevajo ničesar, so pa ključnega pomena za medosebno komunikacijo med tvorcem in sprejemnikom besedila in za organizacijo besedila« (poleg teh delov, ki so v »medosebni in besedilni funkciji«, ima besedilo seveda še dele, ki so v »predstavni funkciji« in torej izražajo propozicijsko vsebino (Peterlin Pisanski, 2017: 15)). Avtorica v svoji raziskavi metabesedilnih elementov v znanstvenem diskurzu sledi »trenutno najbolj uveljavljenemu novejšemu modelu metabesedilnosti« (Peterlin Pisanski, 2017: 16), in sicer Hylandovi klasifikaciji (2005); kar enako velja tudi za Vičar (2011: 114, 121–144, raziskave metabesedilnosti še drugih slovenskih raziskovalcev je na kratko povzela na straneh 68–70).

Ker sta obe avtorici že dovolj natančno povzeli značilnosti Hylandovih kategorij, bomo te tu zgolj naštetli (prim. Tabela 1 v Peterlin Pisanski, 2017: 17), v analitičnem delu prispevka pa k vsaki dodali še primere iz *Slovenskega naroda*:³

1. *interaktivne kategorije metabesedila* (avtor je v besedilu odkrito prisoten): (a) prehodi, (b) označevalci okvira, (c) endorfični označevalci, (č) dokazovalci in (d) tolmači; ter
2. *interakcijske kategorije metabesedila* (avtor je v besedilu diskretno prisoten): (a) omejevalci, (b) ojačevalci, (c) označevalci odnosa do vsebine, (č) samoomembe in (d) označevalci odnosa do naslovnika.

Kot smo že omenili, naš pristop k analizi ni bil diskurzivni, bomo pa pri razčlenitvi vsebine medstav v delu, ki je obpropozicijski, sledili predstavljeni metabesedilni tipologiji.

Medstava v *Slovenskem narodu*

Vzorec

V vzorec smo vključili 30 števil *Slovenskega naroda* iz 4 letnikov z 20-letno medsebojno razliko:

- 10 št. letnika 1873: 1. oktober–11. oktober (225–234),
- 10 št. letnika 1893: 2. oktober–12. oktober (225–234),

² V slovenščini gl. pregled o tem v Peterlin Pisanski, 2007.

³ Izjema je skupina prehodov, ki zajema predvsem veznike in prislovne besedne zveze – teh v analizo nismo vključili.

- 5 št. letnika 1913: 1. oktober–6. oktober (225–229) in
- 5 št. letnika 1933: 2. oktober–6. oktober (224–228).

Razlog, da smo iz letnikov 1913 in 1933 zajeli le po 5 števil, je ta, da so bile posamezne številke v teh dveh letih precej bolj obsežne kot v obeh predhodnih (upoštevajoč število strani, črkovno vrsto, velikost črk in število stolpcev, prim. Slika 1 in 2). Čeprav smo skušali zajeti primerljiv obseg, pa naš vzorec po letnikih še vseeno ni uravnotežen (če bi želeli takega, bi morali imeti podatke v številu znakov), zato smo se v nadaljevanju odločili, da oceno trenda rabe medstave po obdobjih vključimo zgolj na kratko in samo v povzermalnem delu analize.

Slika 1: SLOVENSKI NAROD, 1. 10. 1873: 1

Slika 2: SLOVENSKI NAROD, 1. 10. 1913: 1

Vir: Digitalna knjižnica Slovenije, dostopno prek <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-P6PME1W8>.

Metoda

V analizo smo vključili vsa besedila razen kolofona, podlistka in oglasov. Besedila smo prebrali dvakrat in medstave najprej podčrtali, nato pa oprali vsi njihov popolni izpis skupaj s sobesedilom v smiselnem obsegu.

Dodati je treba, da smo za razliko od Korošca, ki je v analizo vključil le primere s pomišljaji, k medstavam šteli tudi zapise z oklepaji in vejicami, pa tudi primere, ki s temi ločili niso bili zaznamovani, a so bili skladijsko takšni.⁴ Po drugi strani pa smo primere, ki skladijsko niso bili medstavljeni, a so ločila kazala na to (zaradi česar je bila možna interpretacija, da gre za izpostavo), seveda izpisali.

Še enkrat velja poudariti, da smo izhajali iz medstavljenosti, ki smo jo razumeli kot hoteno avtorjevo odločitev, da bo pri gradnji besedila vodil »*dve vzporedni besedilni strukturi*« (Korošec, 1998: 281; tudi Vičar, 2011: 153), in sicer tako, da bo enoto z druge ravnine vnesel nekam v sredino enote s prve ravnine, pri čemer smo odločitev povezovali s tem, da je imel avtor možnost tudi drugačne izbire, tj. bodisi možnost, da medstavljeno enoto zapiše v isti povedi že prej, možnost, da jo v isti povedi zapiše pozneje, ali pa možnost, da jo na običajnem mestu poudari kot izpostavo (oz. še četrto možnost – da seveda tvori povsem samostojno poved). To pomeni, da smo ravnali ožje, kot je to veljalo za izpis parentez pri Vičar. Avtorica je namreč zajela tudi zglede, kakršen je »*Zanimivo, danes tu ni /.../*« (Vičar, 2011: 137), ki je bil v njeni analizi v besedi *zanimivo* parentetičen, saj je besedilnostrukturno vzpoređen. V svojo analizo takih primerov – ker niso bili medstavljeni – torej nismo vključili. Enako smo ravnali, če so se take prvine pojavile na koncu povedi.

Nepričakovano pa smo v vzorcu naleteli na še eno vrsto medstav, in sicer na medstave, ki niso bile dodane v obstoječo poved, temveč so imele obliko samostojne povedi (ene ali več), zamejene z oklepaji, kot kaže naslednji zglede:

To je formalno resnično! Ampak to sta vendar le dva različna žepa iste osebe. (Klici pri naprednih poslancih: Tako je!) *Upoštevati pa je tudi treba kvaliteto dolžnika. Prepričani smo, da /.../* (Slovenski narod, 1. 10. 1913: 3).

Tudi vse take primere smo izpisali (veliko so jih vsebovale številke *Slovenskega naroda* iz oktobra 1913), v prid čemur so govorili naslednji, z zgoraj opredeljeno medstavo skupni razlogi: na eni strani vrinjenost, drugoravninskost oz. vzporednost strukture, na drugi strani pa zamejenost na obeh straneh z vmesnikom (oklepaji). Vse naštetje je za primere, kakršen je zgornji, sicer veljalo na besedilni ravni, ne na skladijski (znotrajpovedni), vendar pa smo ocenili, da Koroščeva opredelitev vrinjenih stavkov

⁴ *Strinjamo se namreč z Vičar (2011: 26), da je omejitev zgolj na enoto med pomišljajema nezadostna in nepopolna; Korošec (1998: 280, 282) zaznamovanje medstave z oklepajem in vejico sicer omenja, vendar pa takih zapisov, kot rečeno, ne analizira.*

kot »posebnega postopka pri konstruiranju povedi ali celo širšega besedila« (Korošec, 1998: 280, nav. tudi že zgoraj; krepki tisk avt.) pripušča tudi zajem takih medstavljenih enot. Za potrebe tukajšnje analize smo jih poimenovali *nadpovedna medstava* (če smo natančni: vedno je šlo za *nadpovedno izpostavo*), v nadaljevanju prispevka pa jih bomo dosledno prikazovali v ločenem razdelku.

Gradivo je na koncu obsegalo 253 primerov medstav znotraj povedi in 121 primerov nadpovednih medstav. V nadaljevanju smo vse proučili skladenjsko, pravopisno in vsebinsko.

Rezultati analize

A. Skladenjska analiza

Med 253 primeri medstav znotraj povedi jih večina sodi med pristave (232 primerov, 92%), le 21 primerov (8%) je bilo izpostav.

A.1. Pristava

A.1.1. Pristava znotraj povedi

Za *Slovenski narod* značilno pristavo ponazarjajo naslednji zgledi:

Te besede niso izpisane – kar moramo ponavljati – *iz programa kacega narodnega kandidata, temuč /.../ (Slovenski narod, 5. 10. 1873: 1),*

Isto tako smo avstrijski državljani (ne državlani) mi vsi, ne le vi. (Slovenski narod, 1. 10. 1873: 3),

Mislím, da je žena, če gleda zadosti na svojo zunanost, med 30. in 35. letom najlepša /.../ (Slovenski narod, 1. 10. 1913: 5),

Nujno pa je, visoka zbornica, vprašanje zategadelj, ker /.../ (Slovenski narod, 1. 10. 1913: 3),

ne da bi se zadovoljili samo z grozdom, ne, še trte so uničili /.../ (Slovenski narod, 4. 10. 1933: 2).

Skladenjsko gre v skoraj polovici teh primerov za kratke stavke, in sicer od tega zopet v polovici primerov za odvisnike, predvsem *kakor*-stavke⁵ (s sklicem na vir, kot bomo videli v vsebinski analizi) in pogojne odvisnike (prim. zgornji tretji zgled).

⁵ Izraz uporabljamo po Kalin Golob (2003: 96, 97–98, 115), ki v teh zvezah smiselno ne vidi več pravih primerjalnih odvisnikov in jih v skladu s Toporiščem (2000: 643) uvršča k ozirnim odvisnikom, po katerih se sprašujemo z *Glede na kaj?*

Večstavčnih medstav je malo, pa še te so največ dvostavčne. V preostalem delu sledijo v večjem številu še samostalniške medstave, npr.:

nasprotnika, češ, ka so opuščeni Haložani (Rogačani in Šmarjani?), kterim je treba opomembe in o tej priliki mu se je vzpet račilo obirati Haložana (Slovenski narod, 4. 10. 1873: 3),
V mestu izhajata – zopet po napačno lokalizovanem prevodu – dva tednika, solidni in pošteni /.../ (Slovenski narod, 2. 10. 1893: 3).

Opazne so še členkovne medstave, med njimi:

Na tem shodu sem posebno poudarjal tri naloge, namreč: uravnavanje vinske konkurence, rastoče dolgove in vojaško breme. (Slovenski narod, 5. 10. 1893: 3), *da je libijska vojna provzročila stagnacijo v gospodarstvu, nasprotno, izdatki za javna podjetja in javno službo se se prav močno dvignili* (Slovenski narod, 1. 10. 1913: 4).

Posebej velja omeniti še ortografske medstave, kakršni sta:

vlado, ki edina more osrečiti (?) Francijo (Slovenski narod, 10. 10. 1873: 1).
Ta jej je odgovorila, da vidi njenega moža v vicah za lase visečega (!) in da mora dati gospodu kapelanu za dve sveti maši /.../ (Slovenski narod, 7. 10. 1893: 3).

A.1.2. Nadpovedna pristava

Izsek iz besedila z več primeri nadpovednih pristav prikazuje Slika 3.

V besedilu na Sliki 3 je razvidno, da je skušal poročevalec *Slovenskega naroda* prvotni govorni dogodek bralcem prenesti čim bolj v živo, in to tako, da je bodisi dobesedno navajal bodisi povzegal na eni strani besede glavnega govorca, na drugi strani pa podajal še replike iz dvorane. Ali pa je na kratko opisal druge vrste odziv. Takih pristav je v našem gradivu veliko, kar 107. Od tega so vse razen ene iz poročil o dogajanju v Kranjskem deželnem zboru; le ena se nanaša na drug dogodek. Skladenjsko so kratke in nezapletene, npr. »(Klerikalci ugovarjajo in vpijejo.)«, tudi samo enobesedne in samostalniške, npr. »(Veselost.)«, pogosto v obliki premega govora, npr. »(Dr. Novak: Sedaj je pa na Zvršnici vse v redu!)«, in v teh primerih večinoma vzklične.

Slika 3: DEL BESEDILA S PRIMERI NADPOVEDNIH PRISTAV

Ker ste naše ženske psovali! Dr. Lampe: Dobro, dobro, se bova vsaj enkrat pomenila o tej stvari. Čita dr. Tavčarju, da se je takrat vsedel pred porotnike ter jih gledal in teroriziral. Na to se zagovarja, da ni bil on tisti, ki je napisal ono notico v »Slovenca«, marveč neki drug človek, ki je še danes dopisnik »Slov. Naroda«. (Dr. Triller: **Ime povejte!** — Dr. Tavčar: »Naša Moč« je o moji ženi pisala, da je k In poslanska zbornica še do danes ni izročila Gostinčarja!) Dr. Lampe: Gonia, ki se je pričela proti dr. Kreku, je bila nečuvena. Ničče izmed narodno-napredne stranke ni imel poguma, da bi to vzel na se. Zato so naročili histerično žensko . . . (Velik hrup med nar. naprednimi poslanci. Klici: **To ni res! To je infamija! To je falotarija! Kaj imamo mi z njo opraviti?!**) Če bi bila druga porotna klopa, tedaj bi se mihče ne bal stopiti pred sodišče. Dandanes pa noben pošten človek ni več varen, da ne bo napaden od liberalnega časopisa. (Dr. Tavčar: **Gostinčar!** Dež. glavar zvonil. Dr. Tavčar: **Da, skrivate se za svojo imuniteo, ko napadate naše žene!**) Nato začne dr. Lampe napadati inž. pl. Šušljeta zaradi njegovega zadnjega članka v »Slov. Narodu« in čita nekatere odstavke iz njega. (Dr. Tavčar in dr. Novak: **Kaj pa ste vi o njem pisali? — Kije: Kaj pa Cermak?**) Dež. glavar: Najostreje moram grajati, da se kaj tako nedostojnega prečita v visoki zbornici. To spada v najumazanejši kraj. (Smeš med naprednimi poslanci.) Dr. Lampe opatično: Glavar je zdaj ex praesidio povedal, kaj je »Slov. Narodu«. Koncem svojega govora prečita dr. Lampe neko nemško pesem. (Dr. Tavčar: **Jej, jej!**)

939

Vir: Slovenski narod, 3. 10. 1913: 2.

Nadaljnjih primerov nadpovednih pristav je še 15. Mednje smo šteli 4 podčrtne opombe ter 11 samostojnih povedi, zapisanih v oklepajih, ki so po umeščenosti v osrednje besedilo, po tipu vsebine in po časovni naknadnosti (ali nevzporednosti, ki jo edino tu in v le še nekaj zelo podobnih primerih pristav lahko z gotovostjo zagovarjamo) opombam pravzaprav zelo podobne, prim.:

Ne trdimo, da takih občin ni; mnogo, mnogo jih je pa še, kjer se ni v tem oziru še prav nič storilo! (Dokaz občni zbor nove zveze, na katerem se je vprašalo, kdo naj plača priprago!) *Resnica je, da se mora /.../* (Slovenski narod, 6. 10. 1913: 3),

Mir prahu njegovemu, žalujočim naše sožalje! (V osmrtnici v »Jutru« je pomotoma objavljeno, da bo pogreb popoldne.) (Slovenski narod, 5. 10. 1933: 2).

Skladenjsko gre tu za povedi zelo različnih dolžin, od kratkih enostavčnih, kakršna je »(Nam ustrezete. Ur.)«, prek dvostavčnih, kakršno prikazuje zgornji drugi zgled, do odstavka s 6 večstavčnimi povedmi, ki jih uvaja spremni stavek »Opomba uredništva« (gl. Slovenski narod, 4. 10. 1913: 2) in ki je v celoti pravzaprav samostojno besedilo komentatorske vrste.

A.2. Izpostava

Izpostave (spomnimo: bilo jih je 21 oz. 8%) so še krajše od prstav, saj v povprečju obsegajo le 2,7 besede, prim.:

Državni zbor bode po sklicanji (4. novembra) *verificiral volitve* /.../
(Slovenski narod, 10. 10. 1873: 1),

Igra, ki je na gledaliških listih bila prav označena kot »gluma«, žal, ni povsem uspela. (Slovenski narod, 2. 10. 1893: 3),

Navzoči uradnik – ing. D. Sernec – odgovoril mi je dobesedno takole /.../
(Slovenski narod, 1. 10. 1913: 3),

Na predloge »Slovenskega kluba« (glede ustavljenja obstrukcije) je odgovorila nemško – nacijska zveza s /.../ (Slovenski narod, 6. 10. 1913: 2),

iz kulturnega (in nekulturnega) življenja (Slovenski narod, 3. 10. 1933: 2),

kar se je o njem pisalo, takrat, kajpak, ne toži, nego se /.../ (Slovenski narod, 3. 10. 1933: 4).

Kot je razvidno, nobena izpostava nima povedka (če upoštevamo, da je bil že v tem času v stalni zvezi (pozneje sklopu) *se ve da* glagolski pomen pri *vedeti* odmaknjen). Skladenjsko gre v glavnem za samostalniške besedne zveze. Izstopa članek *žal*, ki se ponovi trikrat.

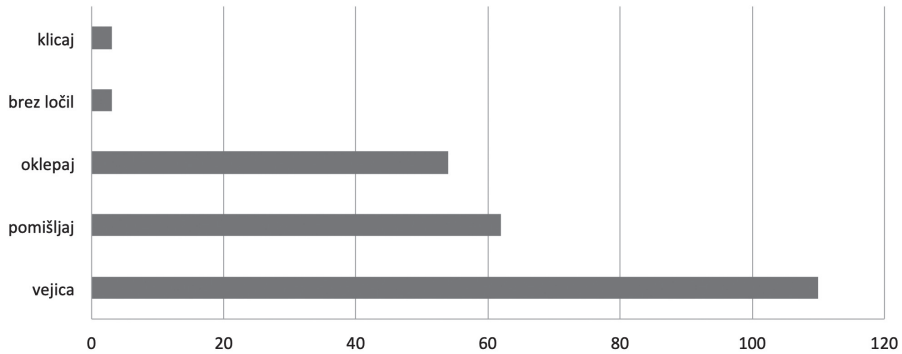
B. Pravopisna analiza

Najprej lahko ugotovimo, da je velika večina primerov iz gradiva zapisana skladno s tedanjo pravopisno normo.

Pristave so v 110 primerih (47%) označene z vejico (vsaj eno), v 62 primerih (27%) s pomišljaji in v 54 primerih (23%) z oklepaji. Dodatno so še 3 primeri napačno stavljeni brez ločil, trije pa so označeni z drugimi ločili – v naših primerih vsi s klicajem (Slika 4).

Tudi izpostave so največkrat označene z vejico, in sicer je tako v 13 primerih (62%), dalje pa še 5-krat (24%) s pomišljaji in 3-krat (14%) z oklepaji. Odločitev avtorjev, da izpostavo označijo z oklepaji (oz. kot tako smo jo vsaj prepoznali mi), je nekoliko nenavadna, ni pa neustrezna. Lahko bi jo povezali z dokaj pogosto rabo oklepajev že pri pristavi (gl. prejšnji odstavek).

Slika 4: LOČILA PRI PRISTAVI: ŠTEVILO PRIMEROV

Vir: lastni prikaz.

Dodati moramo, da smo 10 primerov prepoznali kot medstave prav zato, ker so bili pri njih na običajnem vejičnem mestu rabljeni pomišljaji ali oklepaji – če bi bila namreč tam stavljena vejica, bi bila ta skladijska in zato v ničemer posebna, torej vsekakor ne bi nakazovala medstave. Presodili smo, da v teh primerih ne gre za avtorjevo negotovost v zvezi z rabo vejice, temveč za odločitev, da določeno skladijsko enoto poudari z močnejšim, opaznejšim ločilom, prim.:

Ljudje, ki so še večinoma v sladkem počitku spali, – kajti bilo je mej 4. in 5. uro v jutru – vzbudilo je brezupno vpitje /.../ (Slovenski narod, 2. 10. 1893: 4).

Ker taki primeri skladijsko potrebujejo ločilo, smo jih uvrstili k pristavam, prav lahko pa bi jih – če bi skrajno sledili predpostavki o poudarjanju – dali tudi k izpostavam.

C. Vsebinska analiza

C.1. Medstava znotraj povedi

C.1.1. Metabesedilna medstava

Medstav, ki so po vsebini metabesedilne, je bilo 188 (74%), ostale (65 oz. 26%) smo uvrstili med propozicijske (Tabela 1).

Tabela 1: KATEGORIJE METABESEDILNIH MEDSTAV: ŠTEVILO PRIMEROV IN ZGLEDI*

Interaktivne kategorije metabesedila	Pomagajo voditi bralca skozi besedilo	
	Število primerov (%)	Zgled
označevalci okvira	4 (2)	Je-li storil g. Wilfan to samovoljno ali »na višje povelje« to ugrabiti nij težko, <i>s kratka</i> , ti udje, zanašajo se na poverjenika, da /.../ (Slovenski narod, 2. 10. 1873: 3)
endoforični označevalci	6 (3)	posestev, ki vkupaj najmenj 100 gl. gruntnega davka (<i>kakor zgoraj</i>) na leto plačujejo. (Slovenski narod, 4. 10. 1873: 1)
dokazovalci	34 (18)	Vsakemu uradnemu poslovanju, <i>pravi poročevalec</i> , katero bodi dobro urejeno /.../ (Slovenski narod, 11. 10. 1893: 2)
tolmači	22 (12)	da je treba, <i>da se tako izrazim</i> , disciplinirati produkcijo /.../ (Slovenski narod, 4. 10. 1933: 2)
Interakcijske kategorije metabesedila	Vključujejo bralca v besedilo	
omejevalci	11 (6)	kar bi bilo v nasprotju, <i>čprav v majhnem obsegu</i> , z načeli /.../ (Slovenski narod, 5. 10. 1933: 1)
ojačevalci	24 (13)	V nedeljo došli ruski listi, <i>vsí brez izjeme</i> , javljajo /.../ (Slovenski narod, 3. 10. 1893: 1)
označevalci odnosa do vsebine	49 (26)	vsak čitatelj »Slovenčev«, kateremu ne sme pred oči »Slovenski Narod« (<i>in takih ima največ!</i>) zadobiti krivo prepričanje /.../ (Slovenski narod, 11. 10. 1893: 2)
samoomembe	5 (3)	Imeli bi bili mi trenutke – <i>in po mojej misli smo jih tudi imeli</i> – v katerih bi bili, ako bi bila vsa opozicija glasovala /.../ (Slovenski narod, 5. 10. 1873: 1)
označevalci odnosa do bralca	33 (17)	Le tako naprej g. <i>župnik</i> , to bode vam in vašemu stanu veliko prijateljev pridobilo. (Slovenski narod, 10. 10. 1873: 2)

* Prvi stolpec tabele in naslovni vrstici sta vzeti iz Pisanski Peterlin (2017: 17).

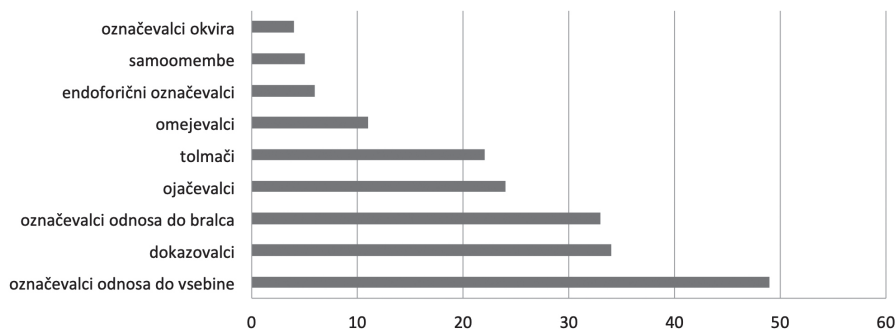
Vir: lastni prikaz.

Na Sliki 5 je še bolj očitno, v kateri kategoriji je bilo največ primerov in v kateri najmanj: na prvem mestu so označevalci odnosa do vsebine, na zadnjem pa označevalci okvira.

To, da je bilo primerov označevalcev odnosa do vsebine največ, je pričakovano (prim. enako ugotovitev pri Vičar, 2011: 143). Odnosi, ki jih kažejo avtorji do zapisanega, segajo vse od zadovoljstva do jeze, prepoznali pa smo še: podporo, strinjanje, poudarek, pričakovanje, negativno presenečenje, dvom, obžalovanje, nasprotovanje, negativno oceno, opozorilo in obsodbo ter ironijo in sarkazem. Npr. (zadovoljstvo, negativno presenečenje in jeza):

začetek je bil, hvala bogu, naši stranki ugoden /.../ (Slovenski narod, 5. 10. 1873: 3),
Sliši se, da se po vaseh beró ene »cajtunge«, ki so polne peklenskega duha
(kaj vraga? Ur.) ki govore zoper sv. vero /.../ (Slovenski narod, 7. 10. 1873: 3),
župana Ogrisa, Antončiča, (moža, ki se menda nalašč piše s »č«, da slepi slovensko javnost), Sodja, Sajowiza itd. (Slovenski narod, 3. 10. 1913: 2).

Slika 5: KATEGORIJE METABESEDLNIH MEDSTAV: ŠTEVILO PRIMEROV

Vir: lastni prikaz.

Po številu je nato sledila kategorija dokazovalcev, torej sklicev na vire. Za Kalin Golob (2003: 104–105, 115; tudi Kalin Golob in Logar, 2015: 654) lahko ponovimo, da tudi v našem gradivu prevladujejo avtomatizmi v obliki *kakor* + glagol *poročati* (največkrat), *praviti*, *pisati* ipd., npr.:

Deželni zbori bodo, kakor oficijozna »N. Fr. Pr.« poroča, sklicani početkom decembra (Slovenski narod, 10. 10. 1873: 1),
Odgojen nemški, je vstopil, kakor on sam pravi v »Vodnik-Album-u«, za dopisovalnega uda v germansko muzejo v Nürnbergu (Slovenski narod, 8. 10. 1873: 2).

Precej podoben je obseg naslednje kategorije, tj. ogovorov, in sicer ogovorov bralcev nasploh (ko je šlo za poročila iz deželnega zbora, prvotno poslušalcev), lahko pa tudi povsem konkretnih oseb, npr. *»duhovni gospodje«*; *»Rotovšek«*; *»g. Jurij«*. Zanimivi so tu še: *»če hočete«*; *»in glej!«*; *»saj veste«*; *»pa gledite!«* in *»oprostite mi!«*. Ojačevalci so na četrtem mestu (tudi sodobno gradivo jih potrjuje kot novinarsko sredstvo za *»doseganje prepričevalnega učinka«* (Vičar, 2011: 143)), med njimi zlasti *»se ve da«* ter *»ne«* in *»da«* kot samostojna členka, npr.:

Saj tega niti Poljanci sami ne trdijo, da, še celo pohvalijo se s tem /.../
(Slovenski narod, 3. 10. 1913: 3).

Razmeroma priljubljena ubesedovalna kategorija so tudi tolmači. Poročevalci *Slovenskega naroda* so svoje misli preubesedili na zelo različne načine: z *namreč, ali, oziroma, rekel bi, torej* ipd., najbolj opazen, izrazito ekspresiven primer pa je:

Klerikalna kanalja – in družega imena ne zasluži ta od Boga zavržena, od vseh poštenih ljudi iz vse duše zaničevana in samo od cesarske vlade podpirana družba, ki se po nemarnem imenuje ljudsko stranko – *se je v včerajšnji /.../* (Slovenski narod, 3. 10. 1913: 3–4).

Za razliko od Vičar (2011), ki primerov omejevalcev v Mladini ni našla, smo jih mi našli 11, npr.:

nego do sijajnega propada, v katerega, ako bog da, bode soboj potegnil »Glas« in »Gorico« (Slovenski narod, 10. 10. 1873: 2),
mi je »Noviški« dopisnik, – menda gospod Luka – odgovoril »to je gola ironija.« (Slovenski narod, 10. 10. 1873: 2).

944

Ostale tri metabesedilne kategorije so redke. Velja omeniti, da smo k endoforičnim označevalcem prišteli tudi 3 sklice na lastno, čeprav ne »tukajšnje« besedilo, in sicer »*kakor smo že naznanili*«; »*kakor smo svojodobno naglašali*« in »*kakor smo poročali predzadnjič*« (zaradi 1. os. mn. jih torej nismo dali k dokazovalcem). Samoomembe so zelo različne, pa tudi razpršene po virih (npr. »*organov v Kočevju – kako je ta prošnja prišla v njihove roke, mi je nedoumno – in ti organi hodijo sedaj /.../«*); medtem ko je označevalec okvira en sam: »*s()kratka*«.

C.1.2. Propozicijska medstava

V propozicijsko medstavo smo, kot že rečeno, uvrstili 65 primerov. Po vsebini prinašajo v 15 primerih pogoj in v enakem številu še lastnost, v dodatnih 8 pa gre za *kakor*-stavke. Npr.:

kakor se slovstvo sploh razlaga pri omikanih narodih, in da bi se staro-slovenščina – če je je sploh prej treba, predno učenci novo pisati znajo – *ne prepovedovala tako da bi dijaki /.../* (Slovenski narod, 3. 10. 1873: 2),
da bi se ves državni dolg v 64 letih poplačal, ako bi upniki – katerih je okolu 5/6 v inozemstvu – *nekej obresti pustili* (Slovenski narod, 5. 10. 1893: 3),⁶

⁶ Če bi bili ti stavčni prilastki označeni z vejicami, jih med medstave seveda ne bi šteli, kot smo že pojasnili v pravopisni analizi.

sportni klub Korotan v Kranju /.../ je, kakor vsako leto, priredil v nedeljo sportni dan (Slovenski narod, 3. 10. 1933: 2).

Ostale propozicijske medstave so pomensko raznovrstne; v njih je izražen nasproten ali dopolnilen podatek, čas, vzrok, dopuščanje, način ipd.

C.2. Nadpovedna medstava

Večina primerov nadpovedne medstave, kot smo videli, se nanaša na poročanje iz Kranjskega deželne zboru (107). V približno polovici primerov gre za premogovornost, se pravi, da povedo, kdo se je po govoru poslanca, ki je bil za govornico, ali pa vzporedno z njim oglasil in kaj je povedal. Pri tem gre večinoma za odobravanje, strinjanje ali spodbudo na eni strani, npr.: »(Dr. Pegan: *Večji, večji!*)«; »(Klici med naprednjaki: *Res je to, tudi on je požrl besedo!*)«; »(Klerikalci kličejo: *Bravo, Bravo! Tako je!*)«, ali pa za ugovor, posmeh in ogorčenje na drugi, npr.: »(Ribnikar: *Imam dokaze! Res je!*)«; »(Ribnikar k dr. Novaku: *Zdaj pojdeš pa ti ven!*)«; »(Dr. Tavčar in dr. Novak: *Kaj pa ste vi o njem pisali? – Klic: Kaj pa Čermak?*)«. V preostali polovici primerov je poročevalec opisal, kako je bilo kaj rečeno ter kakšen nejezikovni slišni oz. vidni odziv je govorec povzročil (gre torej v dramaturškem smislu za didaskalije), npr.: »(Odobravanje in ploskanje pri naprednih poslancih.)«, »(Vstanejo vsi klerikalci.)«, »(Tihota v zbornici, posamni poslanci se muzajo.)«. Diskurzivna analiza (Vičar, 2011: 114) take primere obravnava na ravni interakcije med besedilom, kontekstom in diskurzom ter kot njihov sprožilec prepoznava zunajbesedilne prvine.

Ob koncu se bomo na kratko ustavili le še pri preostalih 15 primerih nadpovednih medstav, ki so po vsebini večinoma urednikovi naknadni odzivi na posamezne dele prispevkov (kar hkrati pomeni, da z gradnjo vzporedne strukture v besedilo vstopa drug avtor). Tudi tu lahko potrdimo ugotovitve Kalin Golob (2003: 87–88), da z opombami med besedilom (tudi ortografskimi) urednik komentira, navaja ozadje dogodka, utemeljuje neažurnost vesti, izraža dvom (lahko zgolj v pravilnost zapisa) ali pa kaže svoje nestrinjanje.

Z rezultati celotne analize lahko na naslednji način odgovorimo na začetna raziskovalna vprašanja:

(1)

Medstava *je bila* značilna že za začetke slovenskega poročevalskega stila, tj. za dnevno-poročevalska besedila, objavljena v *Slovenskem narodu* po letu 1873. V 10 številkah začetnega letnika smo našli celo največ primerov medstav (kar 119). Povedano drugače: v eni številki letnika 1873 je bilo povprečno 12 medstav, v letniku 1893 je bilo medstav pol manj (6); v letniku 1913 je njihovo število spet naraslo (11); v letniku 1933 pa zopet padlo na 3 medstave na številko. O trendu in razlogih za take razlike na tem mestu ne

moremo govoriti, saj vzorec z 20-letnimi razmiki razpoznavanja trenda ne dopušča, zgolj količinska analiza pa razlogov ne pokaže – obojemu bi zato veljalo pozornost nameniti v nadaljevanju raziskave.

(2)

V našem gradivu sta bili prisotni obe obliki medstave, vendar pa je z 92 % prevladovala pristava. Poudarek v obliki izpostave je bil torej zelo redka stilna izbira, pa še v teh 8 % primerov sta dve tretjini zaznamovani z vejico, kar bi lahko interpretirali tudi kot napačno rabo tega ločila. Vsekakor pa skoraj popolna odsotnost te besedilne prvine v poročevalstvu deloma pojasnjuje, zakaj je takratna pravopisa še nista zaznala.⁷ Sicer pa je vejica najpogostejše ločilo tudi pri pristavi, saj jo zaznamuje v slabi polovici primerov, preostale pristave pa so v približno enakem deležu zapisane med pomišljaji ali v oklepajih. Pravopisna analiza je tako potrdila pravilnost odločitve, da pri izpisu medstav upoštevamo vsa tri ločila.

Skladenjsko so pristave največkrat kratke in enostavčne, tudi samo samostalniške, njihova najkrajša enobesedna podoba je členkovna, še krajša pa zgolj ortografska (vprašaj, klicaj). Za bralca še manj formalno naporne so izpostave – te so v povprečju krajše od treh besed.

Po vsebini je bila večina medstav metabesedilnih, med njimi je bila z največ primeri na prvem mestu kategorija označevalcev odnosa do vsebine, na drugem pa kategorija dokazovalcev. Obe kategoriji (pa tudi druge) sta bili torej del slovenskega poročevalskega stila že v drugi polovici 19. stoletja.

(3)

V treh številkah *Slovenskega naroda* iz oktobra 2013 je bilo zelo veliko primerov posebnih medstav, ki smo jih poimenovali nadpovedna medstava. V okviru naše raziskave je šlo za poseben del gradiva, vendar pa smo mu lahko posvetili le toliko pozornosti, kolikor je je omogočal okvir siceršnje analize. V nadaljevanju bi bil bolj smiseln ločen in obširnejši vpogled v ta besedilni pojav, vsekakor pa vpogled z diskurzivnim izhodiščem. Pri tem bi bilo živahno parlamentarno odobravanje na eni strani in ugovarjanje na drugi, ki so ga izkazovali primeri v našem gradivu, morda enako kot za jezikoslovce zanimivo tudi za politologe.

Sklep

»Nobenega dvoma /.../ ni, da ima Slovenski narod posebno mesto v slovenski novinarski in medijski zgodovini,« sta v vabilo k oddaji prispevkov za tukajšnji tematski sklop zapisala gostujoča urednika. In po Kalin Golob

⁷ Prvi pravopis, ki vsebuje primer izpostave, čeprav v izredno skopi obliki, je šele Slovenski pravopis 1: Pravila (1990), in sicer v odst. 347: »Pisanje ali opuščanje vejice pri nekaterih členkih je odvisno od stilnega poudarka takih izrazov: Tega seveda ne tajim. – Take stvari se, seveda, ne povedo na glas.« Primer rabe mestave v oklepajih, in sicer primer (!), pa gl. prav tam v odst. 445.

(2003) lahko dodamo, da ima *Slovenski narod* posebno mesto tudi v slovenski jezikovni zgodovini. »Deset let in pol /od leta 1873, ko je SN postal dnevnik, do leta 1883, ko se mu je v tej vlogi pridružil še Slovenec/ je bil slovenski knjižni jezik le v SN v vlogi, da je moral vsak dan znova, hitro tvoriti besedila, ki so jih prav tako vsak dan prebiral bralci« (Kalin Golob, 2003: 203). Z raziskavo smo potrdili, da je bila del izpolnjevanja te naloge tudi raba medstave, torej tehnike gradnje besedila, ki jo v obliki dveh vzporednih struktur zmoreta voditi tako avtor kot bralec, če je meja med strukturama različno nakazana (Korošec, 1998: 281). Ocenjujemo, da se je večina v analizi razpoznanih skladijskih, pravopisnih in vsebinskih značilnosti medstave (stilne smo pustili ob strani) iz preteklosti obdržala vse do danes, zaradi česar jo je Korošec (1998) upravičeno umestil ob bok ustaljene poročevalske dvojice, tj. sklicevalnih avtomatizmov ter morfemskega izražanja nedokazanosti, neuradnosti in negotovosti.

Razčlenjevanje starega gradiva pa ni prineslo samo celovitih odgovorov. Zgoraj bi tako vsaj na treh mestih lahko sledili uredniku *Slovenskega naroda* in pristavili negotovost izražajoči (?) – namreč na mestu, ko se je bilo treba v dvoumnih primerih odločiti, ali gre za medstavo ali dostavek; dalje tam, kjer smo tehtali, ali lahko oklepaji sploh označujejo izpostavo; in pa tam, kjer smo razpoznavali jezen, ironičen ali kateri drug odnos do vsebine. Našteto tako kliče k nadaljnji obravnavi problematike in vabi v raziskovalni dialog.

LITERATURA

- Breznik, Anton (1920): Slovenski pravopis. Ljubljana: Jugoslovanska knjigarna.
- Hyland, Ken (2005): Metadiscourse. London, New York: Continuum.
- Kalin Golob, Monika (2003): H koreninam slovenskega poročevalnega stila. Ljubljana: Založba Jutro.
- Kalin Golob, Monika, in Nataša Logar (2015): Jezikovne izbire pri upovedovanju zaupnih virov informacij: iz zgodovine v sodobnost. *Teorija in praksa* 52 (4): 651–669.
- Korošec, Tomo (1976): Poglavlja iz strukturalne analize slovenskega časopisnega stila. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Korošec, Tomo (1987): Zastrti časopisni naslovi. *Jezik in slovstvo* 33 (5): 137–142.
- Korošec, Tomo (1998): Stilistika slovenskega poročevalstva. Ljubljana: Kmečki glas.
- Levec, Fran (1899): Slovenski pravopis. Dunaj: Cesarska kraljeva zaloga šolskih knjig.
- Peterlin Pisanski, Agnes (2002): Analiza nekaterih metabesedilnih elementov v slovenskih znanstvenih člankih v dveh časovnih obdobjih. *Slavistična revija* 50 (2): 183–197.
- Peterlin Pisanski, Agnes (2007): Raziskave metabesedilnosti v uporabnem jezikoslovju: pregled področja in predstavitev raziskovalnega dela za slovenščino. *Jezik in slovstvo* 52 (3–4): 7–19.

- Peterlin Pisanski, Agnes (2017): *Metabesedilo med dvema kulturama*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Slovenski pravopis 1: *Pravila* (1990). Ljubljana: DZS.
- Šmilauer, Vladimir (1976): *Novočeská skladba*. Praga: Mikuta.
- Toporišič, Jože (1992): *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Toporišič, Jože (2000): *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.
- Vičar, Branka (2009): Zgodovinskorazvojni pregled pojmovanja vrinjenega stavka (parenteze) v slovenističnem jezikoslovju. *Jezikoslovni zapiski* 15 (1/2): 113–126.
- Vičar, Branka (2011): *Parenteza v novinarskem in parlamentarnem diskurzu*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta.

VIRI

- Slovenski narod (1873): 6 (225–234): 1. oktober–11. oktober. Dostopno prek <https://www.dlib.si/>, 4. 8. 2018.
- Slovenski narod (1893): 26 (225–234): 2. oktober–12. oktober. Dostopno prek <https://www.dlib.si/>, 4. 8. 2018.
- Slovenski narod (1913): 46 (225–229): 1. oktober–6. oktober. Dostopno prek <https://www.dlib.si/>, 4. 8. 2018.
- Slovenski narod (1933): 66 (224–228): 2. oktober–6. oktober. Dostopno prek <https://www.dlib.si/>, 4. 8. 2018.